

Coronaproject van 'gothic' Anna Prohaska en haar 'black metalband'

WIE IS ER NU TROOSTRIJKER DAN BACH?

*Sopraan ANNA PROHASKA is gefascineerd door de paradoxen en perversiteiten van de barokke ziel. Op **Redemption**, haar jongste album, dompelt ze de luisteraar onder in minder bekende aria's van Bach, waarin zwaarmoedige teksten samengaan met extatische dansmelodieën. "Ich ende behende mein irdisches Leben klinkt als een vrolijke gigue."*

*Tekst: MYRTHE MEESTER
Foto's: OLAF AUE, MARCO BORGGREVE*

Zelfs de meest succesvolle artiesten kunnen door de coronamaatregelen in een kwetsbare positie terechtkomen. Al op haar drieëntwintigste trad de Oostenrijkse sopraan Anna Prohaska toe tot de Berlijnse Staatsoper onder leiding van Daniel Barenboim. Sindsdien schitterde ze in grote operarollen en lanceerde ze zes soloalbums bij Deutsche Grammophon en Alpha. Maar vlak voor het uitbreken van de coronacrisis, besloot de zangeres haar vaste contract bij de Staatsoper op te zeggen en als freelancer verder te gaan. "Ik dacht dat het goed voor mijn carrière zou zijn om flexibeler te zijn en mijn eigen agenda in te kunnen plannen. Niemand had deze ramp kunnen voorzien, die mij nu persoonlijk en financieel des te harder raakt." De afgelopen maanden waren turbulent voor Prohaska. "Eerst de lockdown, toen een heel drukke zomer en herfst en nu opnieuw een vrije val in het niets, waarbij ik talloze projecten verlies waar ik veel tijd in had geïnvesteerd. Maar weinig mensen beseffen hoe het is om voor niets een rol in te studeren, waar je al jaren naar vooruitgekeken hebt. Dat gebeurde bijvoorbeeld met de afgelasting van *Idomeneo*, een opera die maar heel zelden wordt uitgevoerd en die de Staatsoper in 2020 op de planning had. Ook mijn concerttour met het programma van mijn cd *Serpent & Fire* gaat helaas niet door."

GROEPJE GANGSTERS

Ter compensatie voor de vele weggevallen optredens richt Prohaska zich daarom extra op cd-opnames, waarvan er twee – "Een barokalbum en de *Kafka-Fragmente* van György Kurtág, samen met Isabelle Faust" – volgend jaar zullen verschijnen. "Isabelle en ik wonen allebei in Berlijn en de *Kafka-Fragmente* konden we met z'n tweeën uitvoeren. Het is een ideaal 'social distancing-stuk'." Ook *Redemption*, haar jongste album, noemt Prohaska een echt coronaproject. "Twee jaar geleden sprak ik al met Wolfgang Katschner, de leider van de Lautten Compagny, over een Bachprogramma, waarbij we minder bekende sopraanaria's zouden uitvoeren. Dus geen aria's uit de *Matthäus-Passion* of *Johannes-Passion*, de *Hobe Messe* of het *Weihnachtsoratorium*, maar uit cantates die maar zelden worden uitgevoerd. Toen in maart de crisis uitbrak en ik »

“De concertzalen moeten weer open, want ze behoren tot de weinige moreel verheffende instituties die we nog hebben”

vier of vijf operarollen verloor, kwam dat project in een stroomversnelling. Ik wilde iets doen om mensen te troosten. En wie is er nu een troostriekere componist dan Johann Sebastian Bach? Dus belde ik Wolfgang, die meteen van de partij was. Hij regelde een kerk, ik organiseerde het geld en de cd-maatschappij. Omdat het officieel niet was toegestaan om met zo'n grote groep musici samen te komen, begaven we ons die dagen in een juridische grijze zone. We hoopten maar dat er niet ineens een politieagent op de deur van de kerk zou kloppen, om ons te beboeten en de opname stil te leggen. Het was een riskante onderneming.” Ondeugend lachend voegt ze daaraan toe: “We voelden ons een groepje pioniers of gangsters, dat op subversieve wijze het systeem tegenwerkte. Dat zie je terug op de coverfoto van ons album, waarop we met onze mondkapjes en zwarte kleding een beetje op een black metalband lijken, met onze instrumenten als een soort wapens.”

ZELFMOORDARIA

Prohaska is gefascineerd door de paradoxen en perversiteiten van de barokke ziel. In de tijd van Bach waren ziektes en epidemieën, zoals tuberculose en de pokken, aan de orde van de dag en werden ze gezien als straf van God. De tweede aria op haar album, *Es ist nichts Gesundes an meinem Leibe*, getuigt daarvan: “Er is niets gezonds aan mijn lijf vanwege Uw ongenoegen; er is geen rust in mijn gebeente vanwege mijn zonde.” Prohaska vertelt dat ze “op een perverse manier kan genieten van dit soort wrede teksten over zelfbeschuldiging en zelfkastijding, zoals ik ook geniet van de duistere sonnetten van Andreas Gryphius uit de tijd van de Dertigjarige Oorlog. Dat heeft misschien te maken met mijn gothic kant uit mijn tienerjaren.” Gelukkig was de Duitse barok méér dan alleen een zwaarmoedige, puriteinse obsessie met schuld en zonde. Prohaska raakt niet uitgepraat over “de ongelooflijk emotioneel geladen, troostende en vaak opwekkende, extatische muziek van Bach. Vaak vindt die haar oorsprong in barokke dansvormen, zoals de gavotte en de gigue. Deze dansen vertegenwoordigen de dionysische levenswijze van feest en drank, zaken die de puriteinen zo krampachtig probeerden te vermijden.” Prohaska is vooral gefascineerd door aria's waarin beide kanten samenkomen: dood en extase, ziekte en levenslust. Haar album kent vele voorbeelden. “*Ich ende behende mein irdisches Leben*, feitelijk een zelfmoordaria, is getoonzet als een vrolijke gigue. Ook *Ich freue mich auf meinem Tod* en *Ich habe genug* maken dat je overeind wilt springen om te dansen. Dát is de kracht van Bach. Hij weet de meest duistere, cynische teksten om te buigen naar extatische muziek. Dat doet me denken aan de tarantella uit de Italiaanse volksmuziek, een dans voor mensen die een dodelijke spinnenbeet hadden opgelopen en het gif uit hun lichaam hoopten te dansen. Of aan het personage Violetta uit Verdi's opera *La traviata* en Mimi uit Puccini's *La bohème*, tuberculosepatiënten die op hun sterfbed plotseling een uitbarsting van levenskracht ervaren en een laatste aria zingen. Het is tegelijk heel tragisch en heel mooi, die neiging van lichaam en geest om tot het einde te blijven vechten en alle krachten te mobiliseren. Doodsontkenning is heel sterk aanwezig in ons mensen.”

HERKAUWENDE KOEIEN

Doordat alle stadia van rouw – wanhoop en ontkenning, maar ook berusting en hoop – op haar album aan bod komen, hoopt Prohaska hedendaagse luisteraars tot steun te zijn. “Bach neemt

LUISTER-CADEAU

Luister mag vijf exemplaren weggeven van *Redemption*, het nieuwe album van Anna Prohaska. Ga naar www.luister.nl voor de winactie. Meedoen is mogelijk tot 1 maart.

Paspoort ANNA PROHASKA

Geboren: 1983, Neu-Ulm (Duitsland)
Instrument: sopraan
Opleiding: Hochschule für Musik Hanns Eisler Berlin
Prijzen: Hanns-Eisler-Preis für Komposition und Interpretation zeitgenössischer Musik, Daphne-Preis, Schneider-Schott Music Prize, Echo Deutscher Musikpreis Klassik, Kunstpreis Berlin

ons bij de hand en kan ons door deze duistere tijden heen leiden.” Omdat ze heilig overtuigd is van de waarde van cultuur, vindt de zangeres het verschrikkelijk dat alle theaters en concertzalen in Duitsland tijdens de lockdown gesloten zijn. “En dat terwijl we weten dat er in de praktijk nauwelijks besmettingen plaatsvinden in de concertzaal. Epidemieën in de tijd van Bach waren vele malen dodelijker en toch werden de concerten toen nooit stilgelegd.” Dat komt, meent Prohaska, doordat mensen tegenwoordig onvoldoende beseffen hoe belangrijk cultuur is voor de menselijke ziel. “In de Bijbel staat al dat de mens niet leeft van brood alleen. Cultuur is hetgeen ons onderscheidt van de neanderthaler. De menselijke geschiedenis begon toen we elkaar verhalen gingen vertellen, muren gingen beschilderen en instrumenten van dierenbotten maakten. Tegenwoordig zijn veel mensen dat vergeten en draait alles om geld. Op die manier verworden we tot herkauwende koeien die alleen nog maar consumeren, eten en slapen. Dat is niet waar het leven over gaat, als je het mij vraagt. De concertzalen en theaters moeten echt weer open, want ze behoren tot de weinige moreel verheffende instituties die we nog hebben.” «

Redemption – onbekende sopraanaria's uit cantates van Johann Sebastian Bach
 Anna Prohaska, Lautten Compagny o.l.v.
 Wolfgang Katschner
 Alpha, ALPHA658